

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית

מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

בעל ה'ילקוט יוסף'

פר' וילך תשפ"ב | גליון מס' 257

עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

הדברים נמסרו ביום כ"ט אלול תשפ"א, ערב ראש השנה תשפ"ב

אֲכִילָה קוֹדֵם תְּקִיעַת שׁוֹפָר

מנהג הפסקה לקידוש לפני תקיעת שופר, האם הוא מוסכם לכל הפוסקים? | אימתי חל חובת קידוש ביום שבת ויום-טוב, אחרי תפילת שחרית או מוסף? | מהו שיעור טעימה המותר, ובאיזה דבר אין שיעור? | האוכל לפני קידוש, האם קיים מצוות סעודת שבת? | איזו קבלה טובה יקבל כל אחד לקראת השנה החדשה? | תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה

אחרונים שכבר חל חובת קידוש, כן דעת הב"ח (סי' רפו) שאסור לטעום בין שחרית למוסף בלי קידוש, וכן כתב בעולת שבת (שם סק"ג), המגן אברהם (שם סק"א), האליה רבה (שם סק"ט), שו"ע הגר"ז (שם ס"ד), תוספת שבת (שם סק"ד), וכן כתבו הגאון רבי עקיבא אייגר ובית דינו בתקנות שהובאו בשו"ת רעק"א (ח"ד סי' עא אות יב), שו"ת חתם סופר (יו"ד סי' ז אות ב), מטה אפרים (סי' תקפח ס"ב), שדי חמד (מע' ר"ה סי' ב סוף אות לא), שו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' נד אות ג). וכן פסק במשנה ברורה (שם סק"ז).

דעת המקילים

אולם, כנגד זה כתב העטרת זקנים (סי' פט) בשם מהרש"ל שמותר לשתות קודם תפילת מוסף, כיון שעדיין לא הגיע זמן חובת קידוש. וכן כתב הפרישה (שם אות ו), נחלת צבי (סי' רפט), וכן בשו"ת הרמ"ז (סי' נט) שפשוט שמותר לטעום קודם תפילת מוסף, משום שעדיין לא הגיע זמן קידושא רבה. וכן כתב הגאון רבי חיים פלאגי' בספרו כף החיים (סי' כח אות טו), וכן בספר עיקרי הד"ט (סי' יג אות ג) שכן פשוט המנהג.

ואף האליה רבה (סי' רפו סק"ט) כתב לענין מי שליבו חלש, מותר לטעום בין שחרית למוסף אף בלא קידוש, כי יש לסמוך על דעת הנחלת צבי (סי' רפט) שלא חל חובת קידוש קודם תפילת מוסף. וכן כתב הגאון רבי אלישע דנגור, רבה הראשי של בגדד, בספרו גדולות אלישע (סי' רפו סק"ו), שאין חובת קידוש עד אחרי תפילת מוסף.

וכן בספר זכרון יהודה (עמ' מא) במנהגי הגאון בעל אמרי אש, כתב שהחלוש יוכל לשתות תה או קפה קודם תקיעת שופר, ואינו צריך לעשות קידוש, שעדיין לא חלה עליו חובת קידוש, דהוי כמו קודם התפילה, ואף תמה על מה שיש נוהגים לקדש ולאכול קודם התקיעות, הרי טרם חל חובת קידוש. ובס' דרכי חיים ושלום (סי' תשטז) כתב שדעת הגאון ממנוקאטש בעל מנחת אלעזר שמותר לשתות תה או קפה בין תפילת שחרית לתקיעת שופר, אפילו בלי קידוש, מפני שעדיין לא חל החיוב לקדש קודם תפילת מוסף, ושכן הנהיג בבית מדרשו.

שאלה: במקומות שמאריכים בתפילה בימי ראש השנה, האם מותר לטעום עוגה או פירות לפני תקיעת שופר, והאם חובה לקדש לפני הטעימה?

הפסקת הקידוש לפני תקיעת שופר

תשובה: מנהג זה שיש שהנהיגו שכל הציבור מפסיקים אחרי קריאת התורה ומקדשים קידוש היום ואוכלים עוגות ופירות לפני תקיעת שופר, אינו מוסכם על הפוסקים. ואצל בני ספרד לא נהגו בזה כלל לעשות ההפסקה ולטעום קודם התקיעות, עד סיום תפילת מוסף, כמו שכתב בשו"ת שמש ומגן (ח"ג סי' כג, וסי' נז אות ד). וגם מרבני אשכנז יש שקראו על זה תגר, כמ"ש בספר שלמי מועד (עמ' לו ולט) בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

מצד ההלכה יש לדון בזה בשלושה נושאים. א. האם מותר לאכול לפני תקיעת שופר. ב. האם מותר לאכול לפני תפילת מוסף. ג. האם מותר לאכול בלי קידוש.

שיעור אכילה המותר

להלכה תופסים שאסור לסעוד סעודת קבע של אכילת פת עו עוגה יותר מכביצה, כ-54 גרם, לפני תקיעת שופר ולפני תפילת מוסף, אבל טעימה פחות משיעור הנ"ל, או פירות אף ללא כל הגבלת שיעור, מותר. וכן אכילת פת, אפילו בנטילת ידיים וברכת המוציא וברכת המזון, פחות מכביצה, מותר.

ומי שמוכרח לאכול פת או עוגה בשיעור גדול יותר, לפני שיתקע בשופר, יש אומרים שחייב לקדש על הכוס לפני שיאכל, שמיד לאחר תפילת שחרית חלה עליו חובת קידוש, ואסור לטעום בלי קידוש. וכך נוהגים אותם שמפסיקים בין לפני תקיעת שופר, שמקדשים קידוש היום.

זמן חלות חובת קידוש

מן הדין ניתן לסמוך על פוסקים רבים שכתבו כי חובת קידוש אינה חלה אלא רק אחר תפילת מוסף, אך בזה מקילים רק לאדם חלש או חולה, או כשאין אפשרות לקדש על יין, אבל לכתחילה אם רוצה לטעום יש לעשות קידוש מיד אחרי שחרית, שכן דעת הרבה

ספק-ספיקא

ואמנם כאמור כמה פוסקים מחמירים בזה, אך יש לצרף להקל בזה את דעת הראב"ד בהשגות (פכ"ט מהל' שבת ה"י) הסובר שאין איסור לטעום קודם הקידוש של היום, ורק בלילה אסור שהוא דאורייתא, אך קידוש היום, בין בשבת ובין ביום-טוב, הוא מדרבנן, ולכן מותר לטעום.

ואף שאין הלכה כהראב"ד, אך כמה ראשונים סוברים כמותו, וכן הסכים להקל המאירי (פסחים קו ע"א), וכן רבינו זרחיה הלוי - הרז"ה בעל המאור סובר להתיר לטעום קודם קידוש של יום, והובא בארחות חיים (עמ' סג ע"ב). וכן הוא בתשובת הרשב"א (ח"ז ס"ס תקטט) בשם הרז"ה, וכן כתב מהר"ם חלאוה (פסחים קו ע"א), חידושי רבינו דוד בונפיד, תלמיד הרמב"ן (פסחים קו ע"א, עמ' סב), ובשו"ת עין יצחק (סי' יב אות ד) שכן נראה דעת הר"ן (פסחים שם).

ואף על פי שהרמב"ם (פכ"ט מהל' שבת ה"י) פסק שאיסור טעימה קודם קידוש הוא גם לפני קידוש של היום, וכן פסק מרן בשו"ע (סי' רפט ס"א), וזו דעת ראבי"ה והרא"ש והטור, בשבלי הלקט (ס"ס פד) בשם רבינו ישעיה, וכ"ה בתוס' רי"ד (פסחים קו ע"א), וכן ההלכה. ברם, בנידון דידן, שעושים הפסקה לפני תקיעת שופר בין שחרית למוסף, יש כאן ספק-ספיקא להקל, שמא לא תיקנו חז"ל חובת קידושא רבה אלא לאחר תפילת מוסף, כדעת העטרת זקנים בשם מהרש"ל ונחלת צבי ועוד, ושמא הלכה כדעת הראב"ד שבכלל אין שום איסור טעימה לפני קידושא רבא.

לקדש לכתחילה

אמנם כמה אחרונים החמירו בזה ולא הקילו בנידון שלנו אלא רק בחולה, אבל מסקנת ההלכה שאף שמן הדין רשאים לסמוך על פוסקים רבים הסוברים שחובת קידוש לא חלה אלא עד אחר תפילת מוסף, מכל מקום למעשה אין להקל אלא לאדם חלש או חולה, או כשאין אפשרות לקדש על יין וכיו"ב, אך כשיש אפשרות לקדש תחילה, מקדשים גם לפני מוסף, וישתה כמלוא לוגמיו בלבד, פחות מרביעית, ויאכל כזית עוגה או יותר עד כביצה, וכמו כן יכול לאכול פירות ומגדנות ללא הגבלת שיעור. ואחר תפילת מוסף יחזור ויקדש שנית על היין לפני שיסעוד בביתו, לצאת ידי חובת סעודה שניה של שבת ויום-טוב.

קיום מצוות סעודת שבת לפני קידוש

חולה שאכל פת קודם שהתפלל, קיים מצות סעודה שניה, ואינו חייב לחזור ולסעוד אחרי תפילתו, שהרי סעודות שבת אינן קשורות לתפילות שבת לעיכובא, אלא לזמן, דהיינו סעודה הראשונה בלילה, וסעודה שניה ביום לפני חצות, וסעודה שלישית אחר חצות.

וגדולה מזו אף מי שעבר ואכל במזיד קודם התפלה, יצא ידי חובת סעודת שבת. ואמנם בשו"ת אז נדברו (ח"א סי' ח) כתב שאם אוכל באיסור לפני התפילה, לא חל עליו חובת קידוש, אף על פי שרוצה לקדש, דאפשר שחכמים הפקיעו לגמרי חובת קידוש במקום איסור אכילה. אך באמת מנין לחדש כן שחכמים הפקיעו חובת קידוש מפני

איסור אכילה קודם התפילה, דאמנם עשה איסור באכילה לפני התפילה, אך מצוות סעודת שבת לחוד.

הלכה למעשה

ולמעשה מסקנת ההלכה היא, שבני ספרד אינם נוהגים להפסיק בין תפילת שחרית למוסף, אלא מיד אחר תפילת שחרית קוראים בתורה ולאחר מכן הפיוטים ומיד לאחריהם תקיעת שופר, בלי הפסקה. ובני אשכנז בחלקם אינם מפסיקים כדברי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, אך חלקם, מפני שמאריכים הרבה בתפילה, מפסיקים לאחר ההפסטה לפני תקיעת שופר, ומקדשים לפני הטעימה, לחוש לדעת הפוסקים שחובת קידוש חל מיד לאחר תפילת שחרית, וטועמים עוגה עד שיעור כביצה ולא יותר, או פירות כמה שיחפוץ, ושבים לתקיעת שופר ותפילת מוסף. ולאחר תפילת מוסף יש לחזור ולקדש שנית.

תכלה שנה וקללותיה

שתהיה לכולם שנה טובה ומבורכת. תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה. בשנה זו, תשפ"א, עברנו הרבה הרבה דברים קשים מאד. המגיפה שהשתוללה בתחילת השנה וחזרה ביתר שאת בסוף השנה, וכמו כן האסונות שהתרחשו לנו. אסון מירון, האסון בגבעת זאב (קארלין), במיאמי, וכל מיני אסונות שהתרחשו, ה' ירחם.

כולנו נתחזק ביום ראש השנה, שהוא יום הדין, בו קובעים לכל אחד ואחד מי יחיה ומי ימות, מי במים ומי באש וכו'. נתחזק בקבלות, נקבל על עצמינו ללמוד תורה בכל יום ויום, שלא יעבור עלינו אפילו יום אחד בלי לימוד תורה. אף מי שטרוד בעסקיו, עסקים חובקי זרועות עולם, גם הוא ימצא זמן ללמוד בחברותא או שיעור מסויים, ויבוא מדי יום ביומו ללמוד ולשמוע תורה, שהתורה 'אגוני מגנא ואצולי מצלא' (סוטה כא ע"ב).

התורה מגינה ומכפרת

בזמן שבית המקדש היה קיים, כאשר אדם חטא היה מביא קרבן חטאת ומתכפר לו. כיום אין לנו בית המקדש, העוונות מתכפרים על ידי לימוד התורה, כמאמרם ז"ל (מנחות קי ע"א, ועי' ראש השנה יח ע"א) מהו דכתיב (ויקרא ז' לו) "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם" וכו', כביכול כתוב 'לא עולה', שכל העוסק בתורה אין צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם. התורה מכפרת על העוונות, כשם שטמא הטובל במי מקוה הריהו נטהר, וכמו כן הלומד תורה מתכפרים לו עוונותיו. לכן נבוא לקראת ראש השנה עם קבלה, כל אחד ואחד יקבל על עצמו שבעזרת השי"ת במשך כל השנה הבעל"ט, תשפ"ב, לא יעבור עליו אפילו יום אחד בלי לימוד תורה, ואז התורה תגן עלינו.

נזכה כולנו, כל עם ישראל, להכתב ולהחתם לחיים טובים ולשלום, לכולם יהיה בריאות איתנה ונהורא מעליא. ונכוין טוב באמירת 'אבינו מלכינו מנע מגיפה מנחלתך'. שיזכו לומדי התורה להתרבות, שיזכו האברכים להתרבות ככל האפשר, כהנה וכהנה, ונזכה כולנו להגדיל תורה ולהאדירה. תזכו לשנים רבות, נעימות וטובות אמן ואמן.